

c) Komise pro propachtování zabraného majetku pozemkového (§ 5 vlád. nař. č. 74/1923 Sb.) má býti vyslechnuta před tím, než státní úřad pozemkový (po případě jeho obvodová úřadovna) určí osobu pachtýřovu a podmínky pachtovní v těch případech, kde vlastník zabraného majetku pozemkového nedohodne se do stanovené lhůty o propachtování zabrané půdy se žádným ze tří uchazečů, jež mu státní úřad pozemkový označí.

d) Místní výbory pro provádění přidělu zabrané půdy (§ 28 zák. č. 81/1920 Sb., čl. I vlád. nař. č. 225/1921 Sb.). Jejich úkolem je podporovati státní pozemkový úřad resp. jeho obvodové úřadovny svou poradní činností při pokusech o docílení smírné dohody o žádostech za přiděl půdy. Tyto místní výbory slouží zároveň k tomu, aby svou poradní a pomocnou činností umožňovaly dohodu s místními činiteli o programu a postupu prací souvisejících s přidělem zabrané půdy.

13. V oboru Státního úřadu statistického: Obchodní rada cenová (§§ 34 až 41 vlád. nař. č. 328/1922 Sb.) funguje jako p. s. pro otázky, související se statistikou zahraničního obchodu.

14. V oboru zemské samosprávy: Sem patří částečně též Zemské rady živnostenské v Čechách, na Moravě a na Slovensku, jež fungují jako p. s-y pro státní správu i samosprávu. Podobnou funkci měly též Poradní sbory pro správu udržovacích fondů zřízených podle meliorační novely z r. 1920. Dále možno uvést tyto p. s-y:

a) Poradní sbor při zemském úvěrním fondu ku podpoře malovýrobců zemědělských v Čechách (§§ 13 až 16 stanov fondu ve vyhlášce česk. místodrž. č. 75/1898 čes. z. z.), který je poradním orgánem správy zmíněného fondu.

b) Poradní sbor při zemském úvěrním fondu ku podpoře malých živnostníků v Čechách (§§ 13 až 16 stanov fondu ve vyhlášce česk. místodrž. č. 75/1898 čes. z. z.) má pak působnost obdobnou.

c) Zemská rada železniční v Čechách (usnesení sněmovní z 11. II. 1895),

d) Zemská rada železniční na Moravě (§ 11 zák. č. 54/1895 mor. z. z.), a

e) Zemská rada železniční ve Slezsku (§ 11 zák. č. 45/1895 slez. z. z.) fungovaly jako p. s-y při zakládání lokálních drah.

15. V oboru samosprávy obecní možno uvést na př. Památkový sbor hlavního

města Prahy, do něhož část členů volí městská rada, část pak vysílají odborné korporace.

Literatura.

O p-ech s-ech jedná se v omezeném rozsahu v jednotlivých všeobecných dílech o právu správním, a to zpravidla v souvislosti s pojednáním o organizaci úřadů a orgánů státní správy. (Srov. zejména Pražák: „Rakouské právo správní“). Ze samostatných pojednání je možno uvést hlavně Layerův článek „Beiräte“ v Mischler-Ulbrichově „Österreichisches Staatswörterbuch“ a Zahnův článek „Verwaltungsbeiräte“ ve „Wörterbuch des deutschen Staats- und Verwaltungsrechts“ (Stengel-Fleischmann, vyd. 2.).

Josef Hoffmann.

Porodní asistentky

viz Zdravotnický personál.

Porodnice

viz Nemocnice a jiné ústavy léčebné a humanitní.

Poroty.

I. Původ porot. II. Důvody pro poroty a proti nim. III. Obor působnosti porot. IV. Výběr porotců.

I. Původ porot. Svým původem sahají p. do dob přímé účasti lidu při výkonu spravedlnosti. Tato účast však časem zanikla jednak utužováním moci zeměpanské, jednak vytvářením se stavu učených soudců, jednak s obojím souvisejícím zatlačení domácího práva recepí práva římského a tím zanikly i místní zárodky instituce porot. Jedině v Anglii instituce se vyvíjela a zachovala dodnes s mnohými svými původními rysy a to jak v řízení civilním, tak trestním. V řízení trestním se dokonce uplatňují dvě p. Velká či obžalovací p-a (grand jury), tříadvacetičlenná, jež se usnází o přípustnosti obžaloby a malá či rozsuzující p-a (petty jury), jejíž (jednomyslný) výrok odsuzující je základem rozsudku.

Na pevnině evropské, kde podobné právní instituce, z jakých v Anglii se vyvinuly p. (soudy dozorné — Sendgerichte, spolupřísežníci — Eideshelfer) zanikly, vznikly p. napodobením vzoru anglického. Jmenovitě Montesquieu, po něm pak celá literatura zabývající se otázkou poměru občana ke státu v duchu osvícenském, viděla v anglické porotě vzor instituce, jež chrání občanské svobody proti libovůli

držitelů státní moci. Povrchní tehdejší znalost anglické instituce porot umožňovala viděti v ní účast lidu na výkonu moci soudní, jako v téže době požadována přímá účast lidu na výkonu moci zákonodárné i na výkonu moci vládní. P-ám přisuzován úkol zjistiti skutečnosti, kdežto soudci jako vykonavateli zákona přisuzován úkol vyřknouti trest zákonem na čin stanovený. V tomto (anglickému právu ostatně cizím) rozlišování otázky skutkové od otázky právní spatřována ve Francii tak podstatná záruka občanské svobody, že již ústava z 3. IX. 1791, po ní i ústavy z r. III. a VIII. stanoví přímo ústavní zásadu, že „porota zjišťuje skutečnost, soudcové uplatňují zákon“. V tomto duchu zpracován byl i trestní řád z r. 1791 a s podružnými celkem změnami (odstranění porot obžalovacích) i doposud platný trestní řád francouzský z r. 1808.

V této úpravě stal se požadavek soudů porotních jedním z politických požadavků, jež od Velké revoluce slučovány na pevnině evropské ve volání po konstituci; když v r. 1848 a po něm toto hnutí nabylo vrchu, pronikala s ním i instituce porot. Tak v Rakousku již ústava z 25. IV. 1848 slibovala p. a zákony o tisku z 18. V. 1848 a ze 14. III. 1849 je skutečně zavedly pro delikty tiskové. Ústava ze 4. III. 1849 v § 103 zaváděla p. pro všechny těžké zločiny, jakož i pro přechyiny politické a tiskové a v tom rozsahu podrobněji upravena instituce porot v trestním řádě ze 17. I. 1850. Reakce v následujícím roce zahájená v „zásadách organických zařízení“ zrušila pro celé mocnářství p., jichž již trestní řád z 29. VI. 1853, který platil pro celé mocnářství (mimo Vojenskou hranici) nezná. Teprve obnovou ústavních poměrů v r. 1867 pojata zase zřízení porotní v základní zákony státní (čl. 11 zák. stát. o moci soudcovské z 21. XII. 1867, č. 144 ř. z.) a to zase pro nejtěžší zločiny a pro zločiny a přechyiny politické a tiskové; pro věci tiskové p. zavedeny zák. z 9. III. 1869, č. 32 ř. z. v celém rozsahu ústavou zaručeném pak v trestním řádě dodnes v historických zemích platném z 23. V. 1873, č. 119 ř. z. Na území dříve uherském platil až do r. 1848 jako zvykové právo (praxis criminalis) hrdelní řád soudní z r. 1656 Ferdinandem III. vydaný pro Dolní Rakousy, jehož platnost obnovena po selhání snah zavésti také v Uhrách trestní řád z r. 1853 judex kuriální konferencí z r. 1861. Teprve doposud na Slovensku a v Podkarpatské Rusi platným trest-

ním řádem zák. čl. XXXIII. z r. 1896 upravena instituce porot na území dříve uherském v podobné celkem úpravě jako v zemích rakouských. Zákon tento však podstatně změněn zák. čl. XIII/1914.

V Německu snaha po účasti laiků v trestním řízení uplatňovala se namnoze ve snaze obnoviti starou německou instituci kmetů (Schöffen). Také tu šlo o nedorozumění potud, že kmeti podle starého práva nalézali právo, kdežto sudí jen jménem majitele soudní moci soud svolával, řídil a jeho nálezy vykonával; ve formě však, jak v literatuře po r. 1848 (kdy „základní práva“ německého lidu v § 46, II přijala zásadu soudů porotních), v Německu kmetské soudy byly propagovány, měli v nich laici spolu se soudcem jak zjišťovati skutečnosti tak je právně posouditi a trest stanoviti. Kmetské soudy byly od r. 1850 zaváděny v jednotlivých partikulárních zákonodárstvích německých, až trestní řád pro říši německou z 1. II. 1877 dospěl ku kompromisu v tom, že zavedl jak instituci kmetů (pro trestní věci nejnižšího řádu), tak instituci porot pro činy nejprísnejší trestné, pokud nepatří před státní soud. Nař. ze 4. I. 1924 byly porotní soudy odstraněny a nahrazeny soudy kmetskými a to tak, že jméno porotních soudů mají nyní v Německu kmetské soudy skládající se z tří soudců z povolání a šesti kmetů.

II. Důvody pro p. a proti nim. Vlastním podnětem k zavedení instituce porot byly pohnutky a teorie politické. Nauka o dělení státní moci i o účasti lidu na výkonu každé z nich byla teoretickým východiskem, rozlišení otázky skutkové od otázky právní bylo prostředkem, ochrana občanské svobody proti libovůli držitelů státní moci cílem nové instituce. Teprve časem připojovány k těmto politickým důvodům důvody čerpané z požadavků procesní techniky. Tak uváděno, že soudce z lidu je neodvislejší než soudce z povolání, jenž snadno přý podlehne třeba neuvědomělé nátlaku politického směru právě vládnoucího; že soudce z lidu, jemuž účast na souzení je významnou událostí, není tak vydán nebezpečí šablonovitého souzení, jako soudce z povolání, jemuž souzení je denním zaměstnáním; že z téhož důvodu lépe postřehne zvláštnosti individuálního případu a může tudíž strohé právo mírniti slušností. Žádný z těchto důvodů nelze uznati za přesvědčující. Teorie o dělení státní moci a o přímé účasti lidu při výkonu státní moci sotva již najde obhájce v oboru státního práva, v němž

bylo vlastní její těžiště, tím méně možno ji uznati za základ úpravy instituce procesní. I kdybychom pak připustili, že garancie, jimiž již ústava zaručuje neodvislost soudců z povolání nestačí, dlužno s druhé strany uvážiti, že je-li snad soudce svým postupem a jinými výhodami vázán na ministerstvo, je soudce z lidu svým praktickým povoláním zpravidla mnohem závislejší na svých představených, zaměstnavatelích, zákaznících, soudruzích v povolání, odborové a politické organizaci a prostředí, v němž žije vůbec. A to tím více, že nedostatek odborného školení a odborné výchovy činí jej proti svodům a sugestivním vlivům méně odolným, než jest soudce z povolání. To platí zvláště pokud jde o odolnost proti vlivu denního tisku. Je-li u soudce z povolání větší nebezpečí šablonovitosti, je u soudce z lidu větší nebezpečí rychlé únavy a neschopnosti rozeznávaní podstatné od nepodstatného. Nejpochybnější jest důvod nejčastěji uváděný, že prý soudce z lidu zdravým, odbornými znalostmi právnickými nezkaleným svým instinktem jest s to, aby mírnil strohosti psaného práva a přiváděl k platnosti „právo“ hovičí skutečnému cítění lidu. Neboť jednak není nikde záruky, že za tímto „zdravým instinktem“ a „cítěním“ lidu se neskrývají předsudky, omyly vyplývající z omezenosti obzoru, náhodná hnutí citová vyvolaná nahodilými dojmy, zvláště vystupováním obviněného a řečnickou dovedností žalobce a zvláště obhájce, proti nimž soudce z povolání svým vzděláním a zkušenostmi je lépe chráněn. Nelze též ve spořádaném státě připustiti, aby nahodile sebraných dvanáct občanů si osobilo právo milosti nebo právo odstraňovati, rozšiřovati neb omezovati promyšlené dílo činitelů zákonodárných. Snahy o zmírnění, doplnění neb odstranění přežitých zákonů musí v demokratickém státě se vyvíjeti na poli politickém, nikoliv v síni soudní, nemá-li trpěti účta před zákony a tím stabilita státu vůbec. Jest klamem se domnívati, že těmto závadám lidového soudnictví možno čeliti nahrazením porot kmety. Neboť kmetské soudy mají stinné stránky ještě další, že totiž se tu příliš uplatňuje osobnost soudce z povolání jednou jako činitel svou autoritou soudce z lidu snižující na komparsy, jednou jako činitel soudce z lidu k odporu dráždící.

Právě snaha porot strhnouti na sebe právo milosti nebo moc vyhrazenou činitelům zákonodárným vedla k odporu proti této instituci, jenž zvláště se stupňoval po

světové válce, kdy méně pečlivý výběr porotců, obecné snížení mravní úrovně a rozšíření snah podvratných i bezradnosti ve stále složitějších vztazích společenských vedly k rozhodnutím porot budícím obecnou nelibost. Odtud téměř všude hlasy volající po odstranění porot nebo aspoň po značném omezení jejich oboru působnosti. P. prožívají právě podobnou krizi jako jiné instituce demokratické. Bylo by krátkozraké pro podobné dočasné nesnáze odstraniti celou instituci. Neboť za všemi oněmi politickými i procesně technickými důvody, jež uváděny ve prospěch a jež nepřesvědčují, skrývá se důvod hlubší, že totiž aspoň k nejtěžším trestům a za delikty, jež nelze přesně vymeziti, může obviněný býti odsouzen jen tehdy, je-li věc tak jasná, že nejméně dvě třetiny z 12 průměrných civických občanů uzná odsouzení za správné. Nemá-li soudnictví býti vydáno nebezpečí, že se stane tajným uměním pochopitelným jen odborníkům, nemá-li tím trpěti důvěra v zákonodárství a v soudnictví, jest třeba, aby ti, kdo vykonávají soudnictví, soudcové, prokuratoři, obhájci byli nuceni věc zpracovati tak, aby byla jasná nejen odborníku-právníku, nýbrž i průměrnému muži z lidu. Problem porot není tedy v tom, jsou-li in abstracto dobré nebo špatné, nýbrž v tom, jakými prostředky je možno uzpůsobiti je co nejlépe tomuto vlastnímu jejich poslání.

III. Obor působnosti porot. Politický původ porot pudil k tomu, že nejvíce po nich na pevnině evropské voláno tam, kde šlo o delikty politické a tiskové. S politického hlediska nelze tomuto stanovisku v monarchiích, v nichž demokratické formy jen nedostatečně zahalovaly dynastický a aristokratický ráz vlády upříti oprávněnosti; bylyť tu p. jakýmsi bezpečnostním ventilem, jenž mírnil přepětí, jež by jinak bylo snadno nastalo z pronásledování liberálních a socialistických hnutí v politice zvláště v tisku. Na druhé straně právě omezení porot na delikty rázu politického podporovalo nejvíce klamnou domněnku, že jde při instituci porot o instituci politickou, jež v zájmu občanské svobody je povznesena nad instanci milosti i nad činitele zákonodárné. Tato infekce rozšířila se pak při kontinentálních p-ích i na těžké zločiny, jež vedle politických p-ám přikazovány.

Státní zákl. zák. z 21. XII. 1867, č. 144 ř. z. přikazoval p-ám zločiny zákonem vypočtené, na něž stanoveny jsou těžké tresty a všechny zločiny a přečiny politické a ob-

sahem tiskopisu spáchané. V tomto duchu pořízen byl soupis trestných činů p-ám přikázaných v čl. VI. uvoz. zák. k trestnímu řádu z 23. V. 1873, č. 119 ř. z. Přibližně stejně vymezena působnost porot pro území dříve uherské v § 15 zák. čl. XXXIV/1897.

Ústava republiky neváže již zákonodárce v tom, jaké činy přikáže p-ám, nýbrž stanoví jen obecně v § 95, odst. 3: „Příslušnost a působnost porot upravují zvláštní zákony“. Za republiky byla též důsledkem hnutí protiporotního, o němž byla řeč, působnost porot značně zúžena a to právě v oboru deliktů politických a tiskových. Stalo se tak především § 36 zák. na ochranu republiky z 19. III. 1923 č. 50 Sb., podle něhož řízení pro nejtěžší zločiny politické přikázány nově pro ně zřízenému státnímu soudu, pro jiné zločiny omezena příslušnost porot na případy, kdy prokurátor navrhuje v obžalovacím spise, aby byl trest uložen podle zákonné sazby vyšší pěti let, všechny ostatní zločiny a přečiny podle tohoto zákona přikázány pak soudům krajským a to i v případě, když byly spáchané obsahem tiskopisu. Státní soud byl pak zák. z téhož dne č. 51 Sb. organizován podle typu soudu kmeťského tak, že v rozhodujícím senátě zasedají vedle tří soudců z povolání tři přísedící, kteří musí však býti práva znalí a jež jmenuje k návrhu vlády na tři leta prezident republiky. Další podstatné zúžení oboru působnosti porot nastalo zák. z 30. V. 1924, č. 124 Sb. o změně příslušnosti trestních soudů a odpovědnosti za obsah tiskopisu ve věcech krivého obvinění, utržení a urážek na cti, podle jehož § 28 přísluší konati hlavní přelíčení o obžalobách pro trestné činy uvedené v §§ 1 a 6 tohoto zákona sborovým soudům I. stolice, které soudí přestupky ve sboru tří soudců z povolání, přečiny ve sboru tří soudců z povolání a dvou kmetů, kteří musí býti způsobilí k úřadu porotce, nejméně 45letí a jež si po jednom jmenují strany ze seznamu, jež se pořizuje podobně, jako roční seznam porotců (viz níže odd. IV.). Konečně zák. z 11. III. 1931, č. 48 Sb. o trestním soudnictví nad mládeží byly z působnosti porot vyňaty (§ 29, odst. 1.) osoby mladší 18 let, leda že činu se dopustily spolu s osobou starší a jeví se účelno konati řízení společně (§ 41). Mimo tento výjimečný případ rozhoduje senát mládeže, v němž však na rozdíl od jiných případů vedle dvou soudců z povolání nezasedá jeden, nýbrž dva přísedící (§ 30, odst. 3.), jež jmenuje ministr spravedlnosti přihlížeje k návrhům přísluš-

ných ústředních organizací pro péči o mládež.

Pokud jde o působnost porot během procesu, omezuje se na hlavní přelíčení a to tak, že porotcové mají právo zúčastniti se průvodního řízení dáváním otázek, hlavně však, že odpovídají na otázky soudem jim dané. Otázky tyto jsou osnou rozhodnutí tak, že podle toho, zda porotci na ně odpoví kladně nebo záporně, má soud daný podklad pro výrok osvobozující nebo pro výrok o trestu. Je tedy činnost rozhodovací rozdělena mezi p-u a sbor soudní tak, že p-a rozhoduje sama o otázce viny, sbor soudní rovněž sám o otázce trestu*). Na území dříve uherském byla novelou zák. čl. XIII/1914 tato dělba (pokud nejde o věci tiskové, v nichž žalobu zastupuje státní zastupitelství) částečně setřena tím, že předseda soudu se zúčastní porady porotců a řídí ji i hlasování (§ 15), naopak porotci v případě odsuzujícího verdiktu vysílají dva zástupce jako členy do soudního sboru, jež rozhoduje o trestu. Podobná úprava navržena v osnově sjednoceného trestního řádu z r. 1929 v §§ 336 a 339.

Působnost porot může býti vůbec na čas, nejdéle na rok zastavena podle § 95, odst. 4. úst. list. a podle zák. z 15. IV. 1920, č. 268 Sb., jestliže nastaly události, pro něž jest se obávati, že nebudou nalézati právo nestranně a neodvisle. O tom, že působnost porot má býti zastavena, usnáší se vláda vyslechnouc nejvyšší soud, musí však své usnesení ihned předložiti Národnímu shromáždění a musí působnost porot obnoviti jakmile o to žádá jedna z obou sněmoven nebo výbor podle § 54 úst. list. Byla-li působnost porot zastavena, soudí o činech jinak před p. patřících krajský soud a to, pokud jde o činy trestné trestem smrti nebo trestem na svobodě delším pěti let, ve sboru šesti soudců.

IV. Výběr porotců jest upraven zák. z 23. V. 1919, č. 278 Sb. o sestavování seznamu porotců a §§ 304 až 310 tr. ř. resp. §§ 342 až 348 tr. por.

K úřadu porotce mohou býti povolány jen osoby, které dokonalý 35. rok

*) Francouzskou teorií hájené tvrzení, že p-ci rozhodují otázku skutkovou, soudní sbor otázku právní, jež působila na úpravu věci v právu dříve uh. potud, že se tam dává p-cům otázka skutková vedle otázky právní (§ 5 nov. zák. čl. XIII/1914) jest neudržitelné, jak ukázal již Glaser: „Schwurgerichtliche Erörterungen“, II. vyd., 1875, str. 20 a násl.

svého věku, umějí čísti a psáti, mají domovské právo v některé obci republiky a bydlí v obci pobytu aspoň rok. Nezpůsobilým k úřadu porotce jest, kdo pro tělesné nebo duševní vady nemůže dostáti povinností porotce, kdo plně nepožívá občanských práv (i marnotratník a křidatář), ten, proti komu se vede trestní vyhledávání pro zločin neb kdo jest obžalován pro trestný čin z úřední povinnosti stíhaný, spáchaný z pohnutek nízkých a nečestných nebo kdo má pro takový čin trestný odpykati trest, uložený mu trestním soudem, kdo byl trestním soudem odsouzen pro přečin nebo přestupek ke ztrátě volebního práva do obecního zastupitelstva nebo kdo byl odsouzen pro zločin, pokud ztráta práva volebního trvá resp. po 5 nebo 10 let po odpykání trestu podle toho, zda odsouzen za zločin k trestu lehčímu nebo těžšímu než 5 let, vyjímaje odsouzení pro zločiny politické, kde nezpůsobilost přestává odbytím trestu, konečně kdo živí sebe nebo svoji rodinu hlavně z trvalé chudinské podpory.

K úřadu porotčímu nebudtež povolávání skutečně činní úředníci, zřízení a dělníci veřejných úřadů a podniků vyjímajíc profesory a učitele na víceletých školách, osoby podléhající vojenskému soudnictví, duchovní, osoby zaměstnané při soukromých drahách a podnicích plavby vodní a vzduchové veřejné dopravě sloužících, konečně osoby zaměstnané při elektrárnách, plynárnách a vodovodech.

Úřad porotce mohou odmítnouti osoby starší 60 let, ženy, členové zákonodárního sboru, starostové obcí, veřejní profesori, učitelé, lékaři a lékárníci, jsou-li nepostradatelní, obhájce a ten, kdo dostal své povinnosti jako porotce v jednom porotním období, až do konce příštího kalendářního roku.

Výběr porotců děje se postupem od prvotního seznamu k seznamu ročnímu, k seznamu služebnímu a k lavici porotců.

Prvotní seznam sestaví počátkem měsíce září obecní komise skládající se ze starosty jako předsedy a 4 členů (z nich 2 ženy) k úřadu porotčímu způsobilých volených obecním zastupitelstvem. Do prvotního seznamu zapíší se všechny osoby v obci bydlící povolané k úřadu porotčímu. Vyložením seznamu a právem námitek je postaráno o veřejnou kontrolu seznamu, předložením okresnímu úřadu o kontrolu po stránce legálnosti postupu. O námitkách i o žádostech za zproštění rozhoduje obecní komise s výhradou stížnosti. Obecní komise

předkládajíc prvotní seznam okresnímu úřadu poznamená ty, které pro jejich rozumnost a počestnost, poctivé smýšlení a pevnou povahu i pro jejich znalost zemských řečí pokládá za zvláště způsobilé k úřadu porotce. Okresní úřad předloží pak spisy odstraně formální vady a vyjádře se o posudku obecní komise prezidentu krajského soudu.

Prezident krajského soudu v listopadu pořídí roční seznam v komisi, v níž mimo něho zasedají tři soudcové a čtyři důvěrníci (dvě ženy), jež zvolí obecní zastupitelství sídla soudu a s hlasem poradním pak zástupce zemského presidenta. Tato komise vyřídí stížnosti proti prvotnímu seznamu a pořídí z něho vědomým výběrem seznam roční (jedna třetina žen), vyberouc osoby, jež pokládá za nejzpůsobilejší a nejvhodnější k úřadu porotčímu.

Z ročního seznamu pořídí služební seznam 14 dní před počátkem každého zasedání jiná komise při krajském soudě skládající se ze dvou soudců, prokuratora a zástupce advokátní komory. Tento seznam pořídí se losováním.

Ze služebního seznamu vylosuje se pak před počátkem hlavního přelíčení (na Slovensku po výslechu obžalovaného quoad generalia) za přítomnosti stran a soudu dvanáctičlenná lavice porotců tím způsobem, že po vyloučení jmen porotců, u nichž je některý ze zákonných důvodů vylučovacích, se ostatní jména dají do urny, z níž je předseda losuje, při čemž strany mají střídavě právo zamítati bez udání důvodů tak dlouho, až je vylosováno dvanáct nezamítnutých porotců nebo až v urně zbude jen tolik lístků, kolik je třeba k doplnění vylosovaných na 12.

Porotce má nárok na cestné a stravné, mimo to, je-li odkázán na mzdu denní nebo týdenní neb je-li živnostníkem zařazeným do IV. třídy daně výdělkové, na náhradu za ušlý zisk.

Literatura.

Feuerbach: „Betrachtungen über das Geschworenen-Gericht“, 1813; Mittermaier: „Die Mündlichkeit, das Anklageprinzip, die Öffentlichkeit und das Geschworenengericht“, Stuttgart 1845; Köstlin: „Die Geschworenengerichte“, Leipzig 1851; Mittermaier: „Erfahrungen über die Wirksamkeit der Schwurgerichte in Europa und Amerika“, Erlangen 1865; týž: „Das Volksgericht in Gestalt der Schwur- und Schöffengerichte“, Berlin 1866; Seuffert: „Über Schwurgerichte und Schöffengerichte“, München 1873; Wellmann: „Geschworene oder Schöffen?“, Berlin 1873; Glaaser: „Schwurgerichtliche Erörterungen“, 2. vyd.,

1875; Storch: „Řízení trestní rakouské“, díl I., 1887; Mittermaier und Liepmann: „Schwurgerichte und Schöffengerichte. Beiträge zu ihrer Kenntnis und Beurteilung“, 2. sv., Heidelberg 1908; Meerscheidt-Hüllessem: „Die Fragestellung im Schwurgericht“, Berlin 1913; Mayer: „Geschworenengericht und Inquisitionsprozeß“, München 1916; Kallab: „Učebnice trestního řízení“, Brno 1930, mimo učebnice a příručky trestních řádů.

Jaroslav Kallab.

Pořad práva.

P-em p. rozumíme postup před soudy zahájený žalobou a konaný ve formách řízení sporného. P. p. v tomto smyslu je ovšem i takto charakterizovaný postup před soudy mimořádnými; proto se namnoze mluví, chce-li se označiti postup jen před soudy řádnými, o „řádém pořadu práva“.

Úslovím p. p. je tedy naznačeno, že: a) iniciativa soudního řízení vychází výhradně od jedné strany (žalobce), a to ve formě žaloby (na rozdíl od pouhého návrhu nebo žádosti). Tím je charakterizován rozdíl p-u p. od soudního řízení nesporného;

b) i další postup závisí na vůli stran: ve případech p-u p. nejen, že nemůže býti řízení zahájeno bez vůle žalobcovy, ale nemůže v něm býti ani pokračováno proti vůli obou stran; rovněž sbírání skutkového a důkazního materiálu a předkládání jeho soudu je v prvé řadě věcí stran;

c) míněno je vždy jen řízení před soudy, nikoli řízení před správními úřady, a to i tenkrát, kdyby toto rovněž předpokládalo cosi obdobného jako je žaloba a konáno bylo ve formách podobajících se řízení spornému;

d) zahrnuta je v něm výlučně ochrana právních zájmů jednotlivcových jako takových, čímž vypadá z pojmu p-u p. postup soudů vykonávajících pravomoc trestní.

Nastupuje-li se p-em p., je podmínkou platnosti řízení takto zahájeného, aby byl pro věc, o kterou jde, p. p. přípustný. V té příčině lze říci, že p. p. je přípustný podle všeobecné normy (§ 1 jur. n.) pro všechny věci t. zv. občanské (soukromoprávné), pokud není v zákoně předepsáno, že má býti v nich postupováno v řízení nesporném (§ 1 zák. č. 100/1931 o nesp. ř.), aneb že má býti o nich rozhodováno úřady správními. Jde-li tedy o t. zv. občansko-právní (soukromoprávní) věci, je p. p. míněn jako pravidlo a nesporné řízení nebo dokonce správní řízení jako výjimka z něho

zákonem zvlášť stanovená. Ale i jiné věci než soukromoprávní (zejména věci veřejnoprávní) mohou býti vyřizovány p-em p., ale jen tehdy, jsou-li výslovným předpisem zákonným na p. p. odkázány. Není-li tu takového výjimečného ustanovení, jsou tyto věci, jak pravíme, z p-u p. vyloučeny.

Lze tedy věc formulovati také takto: u soukromoprávních věcí je přípustnost p-u p. pravidlem a nepřípustnost jeho výjimkou, která předpokládá zvláštní předpis zákona daný buď ve prospěch sice také řízení soudního, ale nesporného, aneb ve prospěch řízení správního. Naproti tomu u všech věcí, které nejsou soukromoprávní, je vyloučení p-u p. pravidlem a přípustnost jeho výjimkou, předpokládající rovněž zvláštní předpis zákona.

Je-li p. p. nepřípustný, musí se soud buď vůbec zdržovati jakékoli činnosti (zejména patří-li věc před správní úřady) aneb musí se zdržovati alespoň postupu v řízení sporném (patří-li věc sice před soudy, ale má býti jimi vyřizována v řízení nesporném). Pochybení v tom i onom směru má za následek zmatečnost provedeného řízení i učiněného rozhodnutí. Zmatečnost tu je povinen vysloviti a řízení i rozsudek tudíž zrušiti buď týž soud, který se jí dopustil, anebo soud vyšší a jest k ní hleděti z povinnosti úřadu v každém období řízení. Ano, zmatečnost tato není zhojena vždy ani tím, že rozsudek soudní, zmatečností touto stížený, nabyl moci práva. Tato právní moc zhojí sice zmatečnost tehdy, postupoval-li soud p-em p. (v řízení sporném), ačkoli měl věc vyříditi v řízení nesporném, ale nezhojí naši zmatečnost tam, kde věc měla býti rozhodována úřady správními. Zde předpisuje totiž § 42, odst. 2., jur. n., že rozsudek soudu může i po právní moci býti zrušen nejvyšším soudem, navrhne-li to nejvyšší úřad správní, pokud tomu nevádí rozhodnutí téhož nebo jiného soudu o tomto důvodu zmatečnosti (v téže věci) učiněné a dosud závazné. Připomenouti třeba, že toto ustanovení neplatí na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Patří-li sice věc na p. p., ale je podle zvláštních zákonů odkázána před soudy mimořádné (na př. pracovní), nelze tvrditi, že tu je p. p. vůbec vyloučen, nýbrž vyloučen je tu p. p. jen před soudy řádnými. Ale tyto se musí zdržovati jakékoli činnosti zrovna tak, jako když patří věc před úřady správní, a i následky pochybení jejich jsou zcela stejné (§ 42 jur. n.). Příčinou zmatečnosti postupu i